

Téma : Logopedická intervence u jedinců s mentálním postižením v předškolním věku

Téma výzkumného návrhu :

Téma logopedické intervence u dětí s mentálním postižením v předškolním věku jsem si mimo jiné vybrala z toho důvodu, že praktická část mého šetření se bude odehrávat v Mateřské škole speciální, kde jsem už několikrát vykonávala povinnou pedagogickou praxi. S dětmi z Mateřské školy speciální jsem už víceméně seznámená, i když se z části změnilo obsazení, to se týká i o učitelů a speciálních pedagogů, kteří v MŠS pracují. Díky předešlé spolupráci s MŠS doufám, že vedení mateřské školy speciální bude vstřícné a podpoří naši vzájemnou spolupráci při psaní mé práce.

Každé z dětí mého výzkumného šetření je jedinečné a rozdílné a přece mají všechny minimálně jednu věc společnou. Mentální postižení je samo o sobě velmi různorodé téma a v mé práci je o něm psáno v souvislosti s přidruženými postiženími z pohledu logopedické intervence.

Cíl výzkumného návrhu :

Cílem mého výzkumného projektu je analyzovat postupy logopedické intervence u vybraného vzorku dětí s mentálním postižením v předškolním věku za určité období. Dále se budu zabývat vypracováním kazuistik pozorovaných dětí a hodnotit jejich rozvoj v různých oblastech. Postupy logopedické intervence se odvíjejí od doporučení pro speciální pedagogickou péči. V rámci toho také odprezentuji využívané pomůcky při logopedické intervenci.

Výzkumný problém : Doporučení pro speciální pedagogickou péči, která mají být pomůckou při rozhodování, jakým směrem se bude logopedická intervence odvíjet

Hlavní výzkumná otázka : Mají doporučení pro speciálně pedagogickou péči přínos při logopedické intervenci jedinců s mentálním postižením v předškolním věku?

Vedlejší výzkumná otázka : Jaký je rozvoj těchto jedinců v různých oblastech za určité období?

Výzkumná metoda :

Vzhledem k cíli výzkumu jsem si zvolila kvalitativní metodu sběru dat - pozorování. Vzhledem k velkým možnostem spolupráce s danou institucí a k počtu vybraných jedinců, mi to přišlo jako nejvhodnější metoda, při které získám konkrétní informace, budu si moci udělat vlastní náhled na věc a z něj vycházet při hodnocení výsledků mé činnosti.

Sběr dat :

Jako nejvhodnější metodu pro sběr dat jsem si zvolila aktivní pozorování, při které budu sledovat vybraný vzorek dětí při logopedické intervenci, pozorovat způsob jejich komunikace, porozumění a chování; dále také analýzu dokumentů, jako jsou zprávy ze speciálně pedagogického vyšetření, psychologická vyšetření, návrhy individuálního plánu logopedické péče, logopedické záznamy a volný rozhovor v průběhu či po ukončení pozorování logopedické intervence s logopedkou.

Počet zkoumaných jednotek jsem ustanovila na 3. Děti budu kontaktovat prostřednictvím speciálně mateřské školy, kde svůj výzkum provádím a s kterou spolupracuji.

Návrh pozorování :

Při pozorování jednotky výzkumného vzorku, dítěte, budu přítomna logopedické intervenci, která se bude zabývat různými oblastmi celkového rozvoje jako je motorika, grafomotorika, komunikace, kognitivní schopnosti, schopnost adaptace. Při každém pozorování si budu zapisovat pozorované údaje, poznatky o tom, jak se daný jedinec vyvíjí a jaké pokroky nastávají v nejrůznějších odvětvích.

Součástí logopedické intervence jsou:

- dechová cvičení
- gymnastika mluvidel

- cvičení na jemnou a hrubou motoriku
- cvičení fonemického sluchu
- hudebně pohybové hříčky
- grafomotorická cvičení
- vyvozování hlásek
- cvičení pro rytmizaci

Praktické a etické problémy výzkumu :

Nevýhodou tohoto postupu je, že je nutné získat souhlas zákonných zástupců, což může celý výzkum zkomplikovat. Výhodou je ale naopak přímý kontakt a jasná pravdivost získaných údajů. Při metodě pozorování je nezbytné, aby daný jedinec byl osobně přítomen, proto je zde také velice riskantní možnost onemocnění či jiného důvodu absence, která znemožní daný výzkum. Stejný problém může nastat i ze strany pozorovatele, pro nějž je tato výzkumná metoda velice časově náročná.

Záznam z pozorování :

Dívka byla hospitalizována na foniatrickém oddělení pro posouzení, výsledná diagnóza : opožděný vývoj řeči při syndromu Prader - Willi, diagnostický pobyt strávený se svou matkou.

Dívčinou komunikací při námětové hře je z velké části posunkové dorozumívání a pasivní sledování řeči ostatních lidí. Nemluví, dokáže říct jen pár slabik : „*MA MA*“, „*BA BA*“.

Dýchání : Její dýchání je špatné, proto s ní paní logopedka nacvičuje nádech nosem se širokou frkačkou nebo na ubrousek přes silnější trubičku (obrázek hrušky – báseň Foukej, foukej - tu se musí naučit), Tamara také fouká : „*FÁ FÉ FÍ*.“

Gymnastika : Při gymnastice jazyka je Tamara nepřesná a vydrží jen krátce, největším problémem je pohyb jazyka nahoru a dolů. Na gymnastice se musí s Tamarou dále pracovat.

Hlásky : Hlásky *Á – Ú – Ó – É* vysloví jen náznakově, používá „*PFU*“ jako dorozumívací prostředek.

Tamara rozumí řeči a pokynům. Její orientace na ploše je dobrá, umí vybírat správné obrázky z mnoha – např. *mama, baba, pá*. U označování barvy si není jistá, ale zkouší přiřazovat. Puzzle umí skládat i složitě.

Je ale tvrdohlavá a umíněná, když nemá dobrou náladu a nechce se jí pracovat, tak s ní není žádná spolupráce.

Modifikace výzkumného plánu :

Při pozorování mohu narážet na problémy s docházkou jednotlivých dětí. Tyto děti bývají mnohdy nemocné, jezdí na různá vyšetření, takže jsou v MŠS často nepřítomny. Také musíme vzít v potaz prázdniny, kdy MŠS vůbec nefunguje.

Půlroční pozorování je dlouhý časový úsek, díky kterému výsledné hodnocení pokroku všech dětí nemusí být objektivní. Jako pozorovatel docházím na logopedickou intervenci jen jednou týdně a v době mé nepřítomnosti nebo nepřítomnosti vyšetřovaného jedince, musím využívat informací ze záznamů logopedky, které nemusí být tak obsáhlé, jak bych pro svou práci potřebovala. Raději bych zvolila kratší časový úsek a častější pozorování, ale to je velmi časově náročné.

Dalším cílem mého výzkumného plánu je zhodnocení přínosu speciálně pedagogických doporučení v praxi. Problémem je, že SPC nedodávají vyšetření tak pravidelně, jak by měly. Některé dítě doporučení má a některé ne, anebo je dostane mnohem později, kdy už pozorování vývoje probíhá. Z toho důvodu je vhodné se nejprve ujistit, zda všechny děti mají potřebné dokumenty pro mé pozorování v pořádku.

- ČERNÁ, M., NOVOTNÝ, J., STEJSKAL, B., ZEMKOVÁ, J. *Kapitoly z psychopedie*. Praha : Univerzita Karlova, Vydavatelství Karolinum, 1995. 82 s. ISBN 80-7066-899-7.
- ČERNÁ, M., a kol. *Česká psychopedie : Speciální pedagogika osob s mentálním postižením*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2008. 222 s. ISBN 978-80-246-1565-3.
- DE VITO, J. *Základy mezilidské komunikace*. Praha : Grada Publishing, spol. s.r.o., 2001. 420 s. ISBN 80-7169-988-8.
- DLOUHÁ, O. *Vývojové poruchy řeči : Vztah centrálních poruch řeči a sluchu*. Praha : Vydavatelství Publisher, 2003. 142 s. ISBN 80-239-1832-X.
- DOLEJŠÍ, M. *K otázkám psychologie mentální retardace*. Praha : Avicenum, 1973. 183 s.
- DOHERTY – SHEDDON, G. *Neverbální komunikace dětí*. Praha : Portál, 2005. 208 s. ISBN 80-7367-043-7.
- HOUŠTĚK, J., a kol. *Dětské lékařství : Učebnice pro lékařské fakulty*. Praha : Avicenum, 1982. 525 s.
- KLENKOVÁ, J. *Logopedie*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2006. 228 s. ISBN 80-247-1110-9,
- LECHTA, V. a kolektiv. *Logopedické repetitório*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1990. 278 s. ISBN 80-08-00447-9.
- LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha : Portál, s.r.o., 2002, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7367-433-5.
- LECHTA, V., MATUŠKA, O. *Rozvíjanie reči mentálne retardovaných detí raného a predškolského veku*. Bratislava : Ivocentrum, 2005. 147 s.
- OPATŘILOVÁ, D. *Metody práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami*. Brno : Masarykova univerzita, 2008. 146 s. ISBN 978-80-210-3819-6.
- PIPEKOVÁ, J. *Osoby s mentálním postižením ve světle současných edukativních trendů*. Brno : MSD, spol. s.r.o., 2006. 208 s. ISBN 80-86633-40-3.
- SCHULZ VON THUN, F. *Překonávání nesnází při dorozumívání*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2005. 200 s. ISBN 80-247-0832-9.
- ŠKODOVÁ, E., JEDLIČKA, I., a kol. *Klinická logopedie*. Praha : Portál, s.r.o., 2003. 616 s. ISBN 80-7178-546-6.
- ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace*. Praha : Portál, 2000. 178 s. ISBN 80-8178-506-7.
- TEGZE, O. *Co vám prozradí lidské chování a jednání a jak toho využít*. Brno : Computer Press, a.s., 2007. 482 s. ISBN 80-251-0183-5
- VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie : teoretické základy a metodika*. Praha : Nakladatelství PARTA, s.r.o., 2007. 386 s. ISBN 978-80-7320-099-2.

- VALENTA, M., KREJČÍŘOVÁ, O. *Psychopedie : Kapitoly z didaktiky mentálně retardovaných*. Olomouc : Nakladatelství Netopejr, 1997. 193 s. ISBN 80-902057.
- VYBÍRAL, Z. *Psychologie komunikace*. Praha : Portál, 2005. 320 s. ISBN 80-7178-998-4.
- VÝBĚR Z PRACÍ ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH AUTORŮ *K verbální a neverbální komunikaci*. Ostrava : Ostravská Univerzita, Filozofická fakulta, 2004. 360 s. ISBN 80-7042-662-4.
- ZAPLETALOVÁ, J. *Syndrom Prader – Willi : Rady pro rodiče, děti a blízké okolí*. Dětská klinika LF UP a FN Olomouc, Pfizer, 2004. 37 s.